

El dolor il·luminat i la glòria de Gelman

Lucas Martín
Arrelat en la visió més rabiosa i íntima de l'exili, el poeta Juan Gelman (Buenos Aires, 1930) no pot dir que és la veu d'un país, que la seva paraula condensa una generació o que el premi Cervantes li ve per les seves crítiques a la guerra d'Iraq i el seu implacable compromís contra les dictadures. Ni tan sols que la seva condició de víctima de la infàmia militar, van matar el seu fill, van desaparèixer la seva jove, va caminar tres dècades buscant una néta que li era desconeguda, l'ha empès als altars i al respecte de simpatitzants i crítics. Res deu Gelman a la injustícia i el despropòsit totalitari, a excepció del dolor i una profunditat mística i personalíssima que ha transformat la seva poesia i, potser també, la manera de patir en castellà.

Amic de les declinacions impossibles, dels salts al límit del llenguatge, Gelman va començar a fer-se un nom a la premsa i a la poesia en plena ebullició del peronisme, a l'Argentina dels anys cinquanta. Emparentat amb Pizarnik i Cortázar, als quals l'unia un vincle literari i afectiu, l'autor de *Valer la pena* va començar a destacar per les seves formes de deixar passar la llum i allunyar-se del tòpic del tango i la cigarreta. Tot i que encara estava lluny dels seus registres més alts, hi havia alguna cosa en ell que l'agegantava. Era l'època de la denúncia i

la melangia, d'adolescents que llegien els seus poemes per a noies incommovibles a la foscor de San Telmo o Recogidas, del disc que va gravar amb Juan Cadrón, *Madrugada* en plena queixa de recital i violi sobre la nit portenya.

La dictadura va venir a trencar el Gelman de joventut, el qui havia donat al món llibres com el divertidíssim *Los poemas de Sidney West* i textos de la talla i la repercussió de *Teoría sobre Daniela Rocca*. La seva inclusió a la llista negra de la Triple A el va obligar a fugir a l'estranger, a abandonar el fum de les redaccions i cridar des de l'exili. Amb la mort del seu fill, «*cielo que abris ahijando tu morida*», deia, la seva paraula es

Únicament Gamoneda va confessar un cop que Gelman es tracta d'un dels poetes més importants de l'últim mig segle. La resta el titlla de místic o resalta la seva connexió ideològica, que mai literària

DDEG

pulveritza i recompon en una experiència brutal i, en poemes que no són arribada, sinó recerca pur interrogant que passa la llengua pels relleus més ocults de l'horror. De Gelman s'ha dit que és un autor compromès, però també que és dels pocs que ha fet avançar l'expressió en castellà

des de l'eclosió de les avantguardes i el 27. El seu últim llibre, *Mundar*, inèdit a Espanya i publicat a Argentina per Seix Barral, n'és una bona prova.

El recorregut editorial de Gelman en el vell continent és relativament curt. Els seus primers poemes en el país de Cervantes,

que ara li ret tribut, van ser editats per Salvador López BÉcerra, inclòs *Operaciones* un dels seus textos més celebrats, on apareixen professors de poesia amb bisturi i raigs sociològics. Un opuscle que no va servir per cridar l'atenció dels poetes castellans, que han anat aproximant-se a ell amb cert recel i gairebé sempre amb la coartada alentadora de la seva bravura d'home d'esquerres.

Precisament, l'obstinació per comprimir la seva obra en la meritocràcia de les barricades i la poesia social és compartida per bona part del parnàs local. Únicament Gamoneda va confessar una vegada, mentre acabàvem una entrevista, que es tracta d'un dels millors poetes més importants de l'últim mig segle. La resta el titlla de místic o resalta la seva connexió ideològica, que mai literària. En un espai televisiu, a propòsit de la concessió del Reina Sofía, li van preguntar en què s'assemblava la seva poesia a la del seu amic Àngel González. Gelman va fer unes calades del seu inseparable tabac negre i va replicar sense canviar el rictus: «*En què els dos som alts?*». Mentre els autors espanyols l'acceptaven, alguns de mala gana, altres amb els braços oberts, van arribar els premis, l'admiració a l'home de l'exili doble, a l'argentiní universal que es va deixar créixer ocells en el melic.

NOVETATS

La esquina del tiempo
Jaime Villarrubia
Escuelas de Misterios, 339 pàgines

DdeG

Sempre s'ha tingut la impressió que les coses passen al llarg del temps i que el temps mai retrocedeix.

Però el temps no és el que sembla. En aquest llibre el lector descobrirà un temps estrany, que no només retrocedeix a partir d'un punt de la història, sinó que a més ho fa accelerant la velocitat.

Del Sud
Antonio Rubio / Héctor Sanjuán
Mina, 232 pàgines

DdeG

Del Sud. El País Valencià al ritme d'Obrint Pas explica alguna cosa més que l'apassionant trajectòria d'aquest grup musical. El llibre també és el relat d'una terra mítica, de projectes faraònics, de gratacles ran de mar, que contrasten amb l'oblit de les perifèries urbanes.

Una mirada en el temps
Joaquim Vidal
CCG Edicions, 253 pàgines

DdeG

Testimoni directe dels fets i les conseqüències que se'n deriven, compromès amb la seva època, el seu país i la seva gent, l'autor narra en primera persona uns anys crucials de la nostra petita gran història: des dels 50 del segle passat fins als primers d'aquest nou mil·lenni.

Dormir sense llàgrimes
Rosa Jové
L'esfera dels llibres, 251 pàgines

DdeG

Els trastorns del son infantil esdevenen, per a molts pares, un problema de veritat, però també ho són, per les seqüeles i els efectes nocius que generen, alguns dels mètodes d'ensinistrament que es fan servir per a regular aquest procés.

Adoro las patatas
Daniel Pierre
Lectio Ediciones, 71 pàgines

DdeG

Amb pell o en papillote, acompanyant carns o peix, amb altres hortalisses, les patates sempre tenen lloc al plat. Entre les mil i una maneres de preparar les patates, aquesta obra presenta una selecció de receptes sempre saboroses, procedents de diferents països i cultures del món.

Nit de l'ànima
Sebastià Alzamora
Proa, 269 pàgines

DdeG

L'autor visita de nou el mite de Faust des d'una perspectiva estrictament contemporània i des de les característiques que defineixen la seva literatura: una enorme potència creativa, un llenguatge de luxe i una actitud rebel, provocadora i desafiant.

Idees de combat
Josep M. Terricabras
Accent, 240 pàgines

DdeG

Amb aquest volum el filòsof gironí Josep Maria Terricabras s'ha decidit a passar les seves notes de l'espai difús i il·limitat d'Internet a l'espai ben definit d'un llibre. Una sèrie de reflexions sobre temes variats que ha anat recollint diàriament durant un interval de dos anys i mig.

Bosque quemado
Roberto Brodsky
Mondadori, 226 pàgines

DdeG

Moisés, un reputat cardiòleg comunista d'origen jueu, es veu obligat a deixar el seu país per començar una nova vida d'exili després del cop militar a Xile. *Bosque quemado* és un viatge d'amor filial al mateix temps que una incursió en la pèrdua d'identitat.

L'Edat Mitjana explicada als joves... i als no tan joves
Jacques Le Goff
Viena, 123 pàgines

DdeG

L'Edat Mitjana va ser un llarg període de violència i misèria. Però tamé hi ha una edat mitjana que va assolir fites extraordinàries. Un dels grans especialistes en cultura medieval descriu com vivien els homes i les dones dels *temps foscos* i com això encara ens afecta.

El mar en bandeja de plata
Manuel Maestro
Noray, 319 pàgines

DdeG

Manuel Maestro vol apropar el mar a aquells que en la distància l'enyoren, acostant-se'l a través de les diferents eines de què disposa la cultura marítima: la literatura escrita per a la nostra instrucció o entreteniment en les seves diferents facetes.

